

TERVEYSVAIKUTUKSET JA KUNNALLINEN PÄÄTÖKSENTEKO

Helsingin opetusviraston pilottihanke

Tukia Helena, Simoila Riitta & Oulasvirta Leena

Sisältö

1 JOHDANTO.....	2
1.1 Tutkimuksen tausta.....	2
1.2 Tutkimustehtävä.....	3
2 KESKEISET KÄSITTEET	4
2.1 Terveyden edistäminen.....	4
2.2 Päätöksenteon vaikutusten ennakoarviointi – terveysvaikutusten arviointi	4
2.3 Kunnallinen päätöksenteko	6
3 HELSINGIN OPETUSVIRASTON PILOTTIHANKE	6
4 TUTKIMUSMEMETELMÄ, TUTKIMUSAINEISTO JA ANALYYSI	9
4.1 Sisällönanalyysi	9
4.2 Tutkimusaineisto ja sen analysointi.....	9
5 TULOKSET.....	10
6 POHDINTA.....	12
LÄHTEET	16

1 JOHDANTO

Yhteiskuntapolitiikka vaikuttaa monella tavalla suorasti tai epäsuorasti väestön terveyteen – suuri osa terveyttä tuottavista tai sitä vaarantavista päätöksistä tehdään terveyspalvelujärjestelmän ulkopuolella. Yleisesti arvioidaan, että terveydenhuollolla on ainoastaan 10–20 prosentin osuus kansanterveyden muutoksissa. Pelkästään terveydenhuollon keinoin ei näin voida vaikuttaa riittävästi väestön terveyteen. Terveysvaikutukset ovat monen tekijän tulos: yksilön terveyteen vaikuttavat perinnölliset ja biologiset tekijät, elintavat, sosiaalinen ja fyysinen ympäristö, yhteiskuntarakenne ja julkiset palvelut sekä yhteiskuntapolitiikka (Koskinen-Ollonqvist ym. 2004). Vastuu terveysvaikutuksista on ihmisellä itsellään, lähiyhteisöllä ja yhteiskunnalla yhdessä. Koska eri hallinnonalojen politiikalla, päätöksenteolla ja toiminnalla on merkittäviä vaikutuksia terveyteen, tulisi terveyspolitiikan ja erityisesti terveyden edistämisen sekä ennalta ehkäisevän toiminnan toteuttamisen ylittää hallinnolliset sektorirajat. Väestön terveyden edistäminen vaikuttavaksi osoitetuilla yhteiskunta- ja terveyspoliittisilla päätöksillä on kustannusvaikuttavaa. Tyypillisesti terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn suorat kustannukset ovat varsin vähäisiä ja oleellisesti pienempiä kuin tautien ja niiden seurausten hoito. (Aromaa & Puska 2007.)

Hallinnolliset rajat ylittävä laaja-alainen terveyden edistämisen näkökulma on lähtökohtana Maailman terveysjärjestön ja Euroopan unionin ohjelmissa. EU:n Terveys kaikissa politiikoissa -strategia (Health in All Policies, HiAP) tarkoittaa, että politiikkaa suunniteltaessa, eri vaihtoehtoja arvioitaessa ja päätöksiä toimeenpantaessa otetaan huomioon terveydenhuollon ulkopuolisten politiikkojen terveysvaikutukset. Strategian päätavoitteena on, että yhteiskunnallisen päätöksenteon perustana on laajasti keskusteltu ja arvioitu tieto terveysvaikutuksista. (Ollila ym. 2006.) Sosiaali- ja terveysministeriön Terveys 2015 -kansanterveysohjelma on yhteistyöohjelma, joka toimii laajana kehyksenä yhteiskunnan eri sektoreilla kehitettävälle terveyden edistämiselle. Ohjelmassa korostetaan, että terveyttä edistävän toiminnan tulisi ohjata kaikkea päätöksentekoa niin, että eri hallinnonaloilla otetaan huomioon päätösten terveysvaikutukset ja kannetaan vastuu terveyttä edistävästä kehityksestä. (Valtioneuvoston periaatepäätös... 2001.) Vuoden 2006 alussa voimaan tullut uudistettu kansanterveyslaki (928/2005) korostaa kuntien vastuuta terveysnäkökohtien huomioon ottamisessa kaikessa päätöksenteossa sekä eri toimijoiden välistä yhteistyötä terveyden edistämisessä.

1.1 Tutkimuksen tausta

Helsingin kaupungilla on mahdollisuus vaikuttaa helsinkiläisten terveyden edellytyksiin kaikkien hallintokuntiensa kautta. Laaja-alainen terveyden edistäminen ja terveysvaikutusten huomioon ottaminen kaikkien hallintokuntien päätöksenteossa on Helsingin terveyskeskuksen strategian keskeinen linjaus. Terveyskeskuksen tehtävänä helsinkiläisten terveyden edistämässä on nostaa esiin yhteisötasolla tehtäviä kansanterveyttä koskevia päätöksiä. Helsingin kaupunginhallituksen antamissa valmistelutyötä ohjaavissa kannanotoissa korostetaan, että terveys tulisi nostaa päätöksiä ohjaavaksi periaatteeksi kaikessa kaupungin päätöksenteossa.

Helsingin terveystieteiden keskus teki vuonna 2004–2005 selvityksen siitä, miten kaupungin muut hallintokunnat ottavat huomioon terveysvaikutukset päätöksenteossaan. Selvitystyö käynnistyi hallintokunnille suunnatulla kyselyllä ja jatkui terveystieteiden keskuksen teettämällä tutkimuksella, jossa analysoitiin kaupungin päätöksentekijöiden kokousasiakirjojen sisältö 2002–2004 välisellä ajalla. Tutkimuksessa päädyttiin johtopäätökseen, että Helsingin kaupungin hallintokuntien tulisi lisätä käsittelemiensä asioiden ja päätösten terveysvaikutusten arviointia ja tehdä sopimuksia tarvittavien toimenpiteiden toteutuksesta ja seurannasta. (Terveystieteiden keskuksen tutkimus... 2005.)

Opetusviraston osalta edellä mainitussa tutkimuksessa tarkasteltiin 59 opetuslautakunnan asiaa. Opetuslautakunnan kokousasiakirjoissa olleista terveyteen liittyvistä tekijöistä noin puolet kohdistui elinympäristöön, kuten koulujen työympäristön terveellisyteen ja tarkoituksenmukaisuuteen. Käsitellyistä asioista noin viidennes oli lasten ja nuorten elämäntapa-asioita, joihin katsottiin kuuluvaksi esimerkiksi virikkeet, harrasteet ja päihdeasiat. Vajaa viidennes asioista liittyi elinoloihin, johon sisältyivät muun muassa koulutusasiat. Tutkimuksen mukaan vuosina 2002–2004 opetuslautakunnan käsittelemät terveysvaikutteiset asiat olivat seuraavanlaisia: koulun työympäristön terveellisyys ja tarkoituksenmukaisuus; erityistarpeet ja erityisryhmien tarpeet mm. oppilashuoltoon, opinto-ohjaukseen ja maahanmuuttajien kieliopetukseen; oppilaiden turvallinen ja virikkeinen aika oppituntien ulkopuolella, aamu- ja iltapäivätoiminta; terveen kasvun tukeminen: harrastukset, ruokailun riittävyys ja monipuolisuus, limsa-automaatit, välipala ja päihitteettömyys. (emt., 44.)

Syksyllä 2005 terveystieteiden keskus käynnisti opetusviraston kanssa keskustelun pilottihankkeesta, joka toteutettiin syksyllä 2006. Sen tavoitteena oli terveysvaikutusten aiempaa parempi huomioon ottaminen opetuslautakunnan päätösesityksien valmistelussa ja päätöksenteossa. Helsingin kaupunginhallitus antoi toukokuussa 2006 terveyslautakunnalle tehtäväksi opetusviraston pilottihankkeen tulosten arvioinnin sekä jatkotoimenpide-ehdotusten teon.

1.2 Tutkimustehtävä

Arviointitutkimuksen tehtävänä oli selvittää Helsingin kaupungin opetuslautakunnan sekä sen suomenkielisen ja ruotsinkielisen jaoston esityslistojen perusteella, kuinka valmisteltujen päätösten terveysvaikutukset on arvioitu ja onko terveysvaikutuksia otettu huomioon päätöksenteossa. Tutkimusaineistoon ei sisällynyt muuta materiaalia kuin esityslistat, joten esimerkiksi päätösesitysten valmistelussa mahdollisesti apuvälineinä käytettyjä vaikutusarviointitaulukoita tai muita valmistelun ja päätöksenteon taustamateriaaleja ei ole käytetty tutkimusmateriaalina.

Tutkimuksessa haettiin vastausta seuraavaan pääkysymykseen: *Miten Helsingin kaupungin opetusviraston päätösesityksissä otetaan huomioon päätösten terveysvaikutukset?*

Tutkimuksen tavoitteena oli lisäksi eritellä:

- minkälaisissa asioissa terveysvaikutuksia on otettu huomioon
- mihin terveyteen liittyviin tekijöihin vaikutusten on arvioitu kohdistuvan (vrt. Terveystieteiden keskuksen tutkimus... 2005).

Tutkimusaineisto ja sen analysointi sekä tutkimusmenetelmä kuvataan tarkemmin luvussa 3.

2 KESKEISET KÄSITTEET

2.1 Terveyden edistäminen

Maailman Terveysjärjestön määritelmän mukaan terveyden edistäminen on toimintaa, jonka tarkoituksena on parantaa ihmisten mahdollisuuksia ja edellytyksiä huolehtia omasta ja ympäristönsä terveydestä. WHO:n määritelmän mukaan terveys on jokapäiväisen elämän voimavara ja sen edistäminen on yhteiskuntapoliittinen asia. (Ottawa Charter for... 1986.) Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ei ole yksittäinen tehtävä vaan se on monitasoista ja monialaista toimintaa, joka vaatii horisontaalista yhteistyötä ja sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin. Terveyden edistämisen laatusuosituksen (2006) mukaan tavoitteiden tulee perustua kuntalaisten terveystarpeisiin, paikallisiin olosuhteisiin ja kansallisiin terveystarpeisiin tavoitteisiin. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on systemaattista tavoitteiden suuntaista toimintaa, jota kehitetään seuranta- ja arviointitiedon perusteella. Terveyssektori on terveyden edistämisen asiantuntija ja terveysnäkökohtien esiin nostaja yhteisessä päätöksenteossa. Terveyden edistäminen on tietoista voimavarojen kohdentamista väestön terveyden parantamiseksi, sairauksien ehkäisemiseksi ja väestöryhmien välisten terveystarpeiden kaventamiseksi (Terveyden edistämisen laatusuositus 2006).

2.2 Päätöksenteon vaikutusten ennakoarviointi – terveystarpeiden arviointi

Vaikutusten arviointia käytetään kunnallisen suunnittelun ja päätöksenteon apuvälineenä. Möttönen (2002) on todennut, että viranhaltijoiden keskeinen valtapaperusta on tiedon ja informaation säätely. Viranhaltijat voivat säädellä tiedon jakamista omaksi edukseen asioidessaan poliittisten päätöksentekijöiden kanssa. Valmistellessaan asioita luottamuselimille viranhaltijoiden tavoitteena on saada omat esityksensä hyväksytyiksi, minkä vuoksi he antavat valmistelussa tietoa sellaisessa muodossa, että se tukee heidän pyrkimyksiään. Poliittiset päätöksentekijät joutuvat usein hankkimaan itse vasta-argumentit, jos he haluavat muuttaa viranhaltijoiden tekemiä esityksiä. Päätösesitykset tehdään usein vaihtoehdottomina eikä mahdollisia intressiristiriitöitä tuoda esiin. (Möttönen 2002.)

Vaikutusten ennakoarvioinnilla voidaan hahmottaa tehtävän päätöksen vaikutuksia väestöön ja osoittaa päättäjille päätösten suoria ja epäsuoria vaikutuksia (Järviö 2005); ennakoarviointi lisää siten kunnallisen päätöksenteon läpinäkyvyyttä. Ennakoarvioinnin avulla on mahdollista tarkastella kunnan tulevaisuuden mahdollisuuksia ja uhkia (Järviö 2005). Päätösesityksen ennakoarvioinnin lisäksi avoimuus ja läpinäkyvyys edellyttävät, että päättäjille annetaan mahdollisuuksien mukaan vaikutusiltaan arvioituja vaihtoehtoisia päätösesityksiä (Oulasvirta 2007).

Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi (IVA) tuli lakisääteiseksi 1994, jolloin tuli voimaan laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (468/1994). Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi on yläkäsite, joka yhdistää sosiaalisten vaikutusten arvi-

oinnin (SVA) ja terveysvaikutusten arvioinnin (TVA) yhdeksi kokonaisuudeksi. Ihmisiin kohdistuvat vaikutukset voivat kohdistua joko välittömästi tai välillisesti terveyteen, elinoloihin, väestöön, palveluihin tai viihtyvyyteen – IVA:n taustalla on laaja-alainen näkemys hyvinvoinnista ja terveydestä. (IVA-käsikirja 2006.)

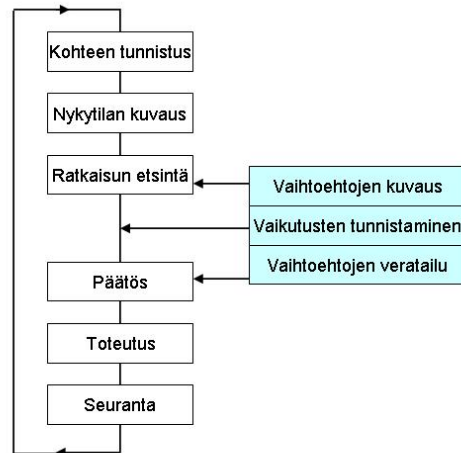
Terveydensuojelulain (763/1994) käsite terveyshaitta antaa perustan terveysvaikutusten arvioinnille. WHO:n mukaan terveysvaikutusten arvioinnin taustalla olevia arvoja ovat: demokratia, terveyden tasa-arvo, kestävä kehitys ja päätösten perustaminen tutkittuun tietoon (Health impact assesment 1999). Terveysvaikutusten arviointi on väline, jonka avulla voidaan järjestelmällisesti tunnistaa ja arvioida ennalta päätösten toimeenpanon myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia yhteisön terveyteen (Bos 2006; Kemm 2006). Kaikilla päätöksillä ei välttämättä ole välittömiä vaikutuksia terveyteen, joten myös välilliset vaikutukset tulee pyrkiä ottamaan huomioon vaikutusarvioinnissa. Suurin osa ihmisiin kohdistuvista vaikutuksista on laadullisia ja epäsuoria, mutta osaa vaikutuksista voidaan arvioida myös määrällisesti.

Terveysvaikutusten arviointi on vaiheittain etenevä prosessi, joka tuottaa tietoa päätöksenteon tueksi. TVA on poikkihallinnollista terveyden edistämistyötä; sen avulla voidaan nostaa esille päätösten terveysvaikutuksia ja käynnistää niistä keskustelua, parantaa terveyden tasa-arvoa sekä tuoda yleinen etu esille (Koskinen-Ollonqvist ym. 2004; Kemm 2006). Terveysvaikutukset syntyvät usein pitkien vaikutusketjujen kautta ja monen tekijän yhteisvaikutuksesta. Vaikutusketjuja mallinnettaessa joudutaan turvautumaan myös välilliseen tietoon, todennäköisyyksiin ja aikaisempiin kokemuksiin. Lähes aina arviointiprosessiin liittyy edellä mainittuja epävarmuustekijöitä – mitä pidemmälle tulevaisuuteen arviointia tehdään, sitä enemmän prosessissa on muuttuvia tekijöitä ja epävarmuus lisääntyy. (Taskinen 2006.)

Terveysvaikutusten arviointi tulee aina suhteuttaa päätöksenteon tärkeyteen; sen laajuus ja tarkkuus voivat vaihdella yleisluontoisesta arviosta yksityiskohtaisiin selviytyksiin (Parry & Stevens 2001; Kemm 2006). Usein vaikutusten arviointi saattaa edellyttää monialaista asiantuntijuutta, jolloin toimivat vuorovaikutussuhteet eri alojen asiantuntijoihin auttavat vaikutusten arviointia (Kauppinen & Nelimarkka 2004). Arviointiprosessiin osallistuvat tahot määräytyvät prosessin luonteen perusteella, mutta laaja TVA vaatii aina laajaa osallistumista ja eri alojen välinen yhteistyö on tärkeää. Asiantuntijoiden ja päätöksentekijöiden lisäksi TVA-prosessiin tulisi osallistua sellaisia tahoja, joihin suunnitelmilla ja arvioitavilla päätöksillä on vaikutuksia (IVA-käsikirja 2006). Niin sanottua nopeaa terveysvaikutusten arviointia voidaan käyttää apuvälineenä vaikutusten arvioinnin tarpeen tunnistamisessa. Sen avulla voidaan kartoittaa ne päätösesitykset, jotka vaativat laajaa vaikutusten arviointia. (Kauppinen ym. 2007.)

Kauppinen työryhmä (2007) toteaa nopeaa ennakoarviointia käsittelevässä artikkelissaan, että Suomessa nopealle ennakoarvioinnille ei ole yhtenäistä nimitystä ja arvioinneista ei yleensä ole raportoitu julkisesti. Nopean ennakoarvioinnin on tarkoitus olla päätöksentekoprosessin apuväline, jonka tarkoitus ei ole monimutkaistaa tai hidastaa prosessia. Nopean arvioinnin avulla voidaan tarkastella järjestelmällisesti valmisteltavan päätösehdotuksen vaihtoehtoisia toteutustapoja ja niiden vaikutuksia. Nopea arviointi keskittyy rajattuun määrään vaikutuksia, ja sen apuna voidaan käyttää esimerkiksi ennalta laadittuja tarkastuslistoja. Nopea vaikutusten arviointi muo-

dostuu kolmesta seuraavasta vaiheesta: vaihtoehtojen kuvaaminen, vaikutusten tunnistaminen, vaikutusten vertailu (kuvio 1).

KUVIO 1. Lautakuntatyöhön sovellettavan ennakoarvioinnin vaiheet yleisessä päätöksentekoprosessissa. (Kauppinen ym. 2007, 49.)

2.3 Kunnallinen päätöksenteko

Kunnan ylin päättävä elin on valtuusto, jonka jäsenet valitaan vaaleilla. Valtuusto siirtää valtaansa edelleen muille toimielimille, kuten kaupunginhallitukselle, lauta- ja johtokunnille sekä viranhaltijoille. Kaupunginhallituksen tehtävä on valmistella valtuuston päätökset ja panna ne täytäntöön. Lautakunnat ohjaavat ja kehittävät alaistensa virastojen ja laitosten toimintaa sekä johtavat julkisten palveluiden kokonaisuutta. Lautakunnat voivat kehittää palvelujaan valtuuston osoittamien määrärahojen ja tulostavoitteiden puitteissa. Lautakunnan päättämä asia voidaan ottaa kaupunginhallituksen käsiteltäväksi.

Ominainen piirre kunnalliselle päätöksenteolle on monivaiheisuus ja kokousmenettely. Päätöksenteon vaiheita ovat: 1) aloitteen teko 2) päätöksen valmistelu, jonka aikana pyydetään tarvittaessa lausuntoja muilta hallintokunnilta ja tehdään yhteistyötä eri tahojen kanssa 3) päätös 4) toimeenpano ja vastuunkanto tehdyistä päätöksistä.

3 HELSINGIN OPETUSVIRASTON PILOTTIHANKE

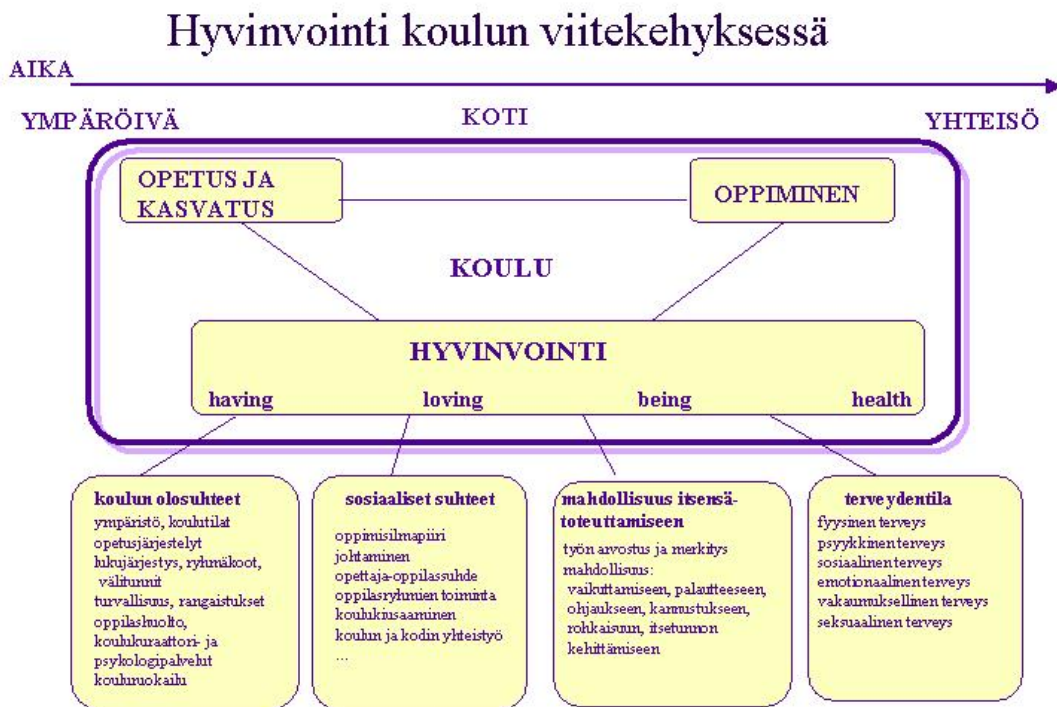
Helsingin kaupungin opetusviraston toimintaa ohjaa opetuslautakunta. Opetuslautakunnan lisäksi opetustointia koskevia päätöksiä tekee opetuslautakunnan suomen- ja ruotsinkielinen jaosto. Opetusviraston toimintaa ohjaavat kaupungin ja viraston strategiset linjaukset sekä opetusviraston arvot. Niiden pohjalta voidaan todeta, että opetusviraston toiminnassa on tarpeen arvioida ainakin seuraavia vaikutustyyppisiä:

- Alueelliset vaikutukset
- Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset (henkilöstövaikutuksissa arvioidaan myös vaikutusta henkilöstön oppimiseen)
- Taloudelliset vaikutukset
- Terveysvaikutukset ja sosiaaliset vaikutukset
- Työllisyysvaikutukset
- Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan (sisältää myös vaikutusten arvioinnin kansalaisten oppimiseen)
- Ympäristövaikutukset
- Yritysvaikutukset (vaikutukset elinkeinoelämään)

Opetusvirastossa on annettu ohjeet lautakunta-asiakirjojen laadinnalle vuonna 2003. Ohjeissa esitetään erilaisten lautakunta-asiakirjojen rakenne. Yhtenäisellä asiakirjojen rakenteella pyritään edistämään esitysten luettavuutta. Ohjeissa on tuotu esiin se, että esiteltävien asioiden vaikutuksia tulee arvioida vaikutustyypeittäin ja että esitykselle olisi tarpeen esittää vaihtoehtoja sekä arvioida kukin vaihtoehto sen vaikutusten osalta. Lisäksi ohjeissa on todettu, että vaikutuksia hahmotettaessa voidaan esitystä havainnollistaa konkreettisin esimerkein. Liitteessä 1 on esitetty erään koulun perusparannushankkeen toteutusvaihtoehtojen vaikutusten arviointi.

Vaihtoehtojen esittäminen ei sulje pois sitä, että esittelijä esittää lautakunnalle päätettäväksi yhtä vaihtoehtoa esitetyistä. Erilaiset vaihtoehdot arvioituine vaikutuksineen ovat kuitenkin päätöksentekijöille informaatiota siitä, millaisia erilaisia mahdollisuuksia heillä olisi ratkaista asia ja miten nämä päätökset vaikuttaisivat päätöksen kohteeseen.

Opetusviraston terveysvaikutusten arviointi -hanke käynnistyi toukokuussa 2006, jolloin osastonjohtajille ja keskeisille valmistelijoille järjestettiin koulutusta lautakunta-asioiden valmistelusta. Koulutus kesti yhden iltapäivän. Koulutuksessa tuotiin esiin terveysvaikutusten arviointihankkeen tausta, hyvän päätösesityksen ja valmisteluprosessin ominaisuudet sekä vaikutusarvioinnin perusteet. Opetusvirastossa päätösten terveysvaikutusten arviointia ohjaava viitekehys on muokattu Konun (2002) kehittämästä koulun hyvinvointimallista. Viitekehyksessä hyvinvointi on jaettu neljään alueeseen: koulun olosuhteet, sosiaaliset suhteet, mahdollisuus itsensä toteuttamiseen ja terveydentilaan (kuviot 1 ja 2).

KUVIO 2. Hyvinvointi koulun viitekehyksessä (muokattu Konu 2002)

Koulutuksessa tuotiin esiin, että erilaiset vaikutustyyppit voivat olla toistensa kanssa ristiriitaisia, esim. kouluruokailussa terveellisen ruuan vaatimus voi olla ristiriitainen taloudellisten vaikutusten kanssa. Siten mitään vaikutustyyppiä ei ole tarkoituksenmukaista tarkastella erikseen vaan päätöksenteon kohdetta koskevia vaikutuksia on tarpeen tarkastella paitsi kutakin erikseen myös niiden suhdetta toisiinsa. Vaikutuksia on tarpeen myös tarkastella vaikutusketjuina, esim. huono ympäristö voi vaikuttaa heikentävästi oppilaiden terveyteen, heikentynyt terveys puolestaan saattaa vaikuttaa oppimiseen ja oppimisen lisätuki taas vaikuttaa talouteen Liitteessä 2 on esimerkki erään koulun perusparannushankkeen vaikutusketjujen muodostamisesta.

Opetusviraston pilottihanke kesti vuoden 2006 syyskuun alusta joulukuun loppuun. Osastopäälliköt veloitettiin opetustoimen johtajan 24.8.06 antamalla ohjeella huolehtimaan siitä, että terveysvaikutukset ja muut vaikutukset otetaan huomioon lautakuntaesitysten valmistelussa. Ohjeen sisältö poikkesi joiltakin osin vuoden 2003 ohjeista. Vuoden 2006 ohjeessa ei erikseen ole veloitettu vaihtoehtoisten erityisratkaisujen ja niiden vaikutusten tarkastelua. Myöskään esitysten rakenteeseen ei pilottihankkeessa katsottu aiheelliseksi kiinnittää huomiota. Hankkeessa haluttiin edetä pienin askelein oikeaan suuntaan. Ohjeistuksen mukaan terveysvaikutuksia tuli päätösesityksissä arvioida silloin, kun ne koskevat palvelujen loppukäyttäjiä, toisin sanoen oppilaita, opiskelijoita ja yhteiskuntaa.

4 TUTKIMUSMEMETELMÄ, TUTKIMUSAINEISTO JA ANALYYSI

4.1 Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi on tekstiä analysoiva tutkimusmenetelmä, ja sen avulla tutkimusaineistoa voidaan luokitella, teemoittaa ja tyypitellä. Sisällönanalyysin avulla voidaan tutkittavaa ilmiötä kuvata tiiviissä muodossa. Kirjallisen tutkimusaineiston sisältöä voidaan luokitella sekä laadullisesti (sisällönanalyysi) että määrällisesti (sisällön erittely). (Tuomi & Sarajärvi 2002.)

Laadullisessa sisällönanalyysissä etsitään tekstin merkityksiä ja aineiston sisältöä kuvataan sanallisesti. Analyysiprosessi voidaan jakaa päättelylogiikan mukaan karkeasti kahteen analysointitapaan. Induktiivisessa analyysissä tutkimusaineistosta erotellaan ja pelkistetään tutkimusongelman kannalta oleellinen aineisto ja ryhmitellään yhteenkuuluvat ilmaisut, joista samansisältöiset ilmaisut yhdistetään vielä yläkategorioiksi – edetään yksittäisestä yleiseen. Deduktiivista analyysiä ohjaa valmis viitekehys tai johtoajatus, jonka ohjaamana aineistosta etsitään sisällöllisesti sopivia asioita – edetään yleisestä yksittäiseen. (Eskola & Suoranta 2000; Tuomi & Sarajärvi 2002.)

Määrällisessä sisällön erittelyssä aineiston sisältöä kuvataan luokittelemalla sitä kvantitatiivisesti erilaisten tekijöiden mukaan eri luokkiin. Sisällön erittelyllä voidaan kuvata tutkimusaineiston tekstimassaa esimerkiksi tietyn asian esiintymistiheyden mukaan. (Eskola & Suoranta 2000.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. Tällöin tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus korostuu luotettavuuden arvioinnissa (Pyörälä 1995; Eskola & Suoranta 2000; Tuomi & Sarajärvi 2002). Määrällisessä tutkimuksessa käytettävät luotettavuuden kriteerit ja arviointitavat, validiteetti ja reliabiliteetti, eivät suoraan ole sovellettavissa laadullisen tutkimuksen luotettavuuden toteuttamiseen. Validiteettikysymys on laadullisessa tutkimuksessa läsnä koko tutkimusprosessin ajan: tutkimusasetelman rakentamisesta aina aineiston analyysiin ja tulkitaan asti. Reliabiliteetin kannalta on oleellista, että tutkimusaineisto on muokattu sellaiseen muotoon, että se on lukijoiden saatavilla ja tarkastettavissa. (Pyörälä 1995.)

Tässä tutkimuksessa käytetään sekä sisällön erittelyä että deduktiivista sisällönanalyysiä.

4.2 Tutkimusaineisto ja sen analysointi

Tutkimusaineisto kerättiin neljästätoista internetin kautta saadusta Helsingin opetusviraston kokousasiakirjasta 1.9.2006–31.12.2006 väliseltä ajalta. Neljän kuukauden pilottiaikana opetuslautankunnan ja sen suomenkielisen jaoston esityslistoja kertyi yhteensä kymmenen ja ruotsinkielisen jaoston esityslistoja neljä kappaletta. Kokousasiakirjoissa oli käsitelty yhteensä 170 asiaa.

Kokousasiakirjojen ensimmäisen lukukerran jälkeen tutkimusaineiston ulkopuolelle rajattiin esityslistojen asiat, jotka eivät asiayhteyden vuoksi sisältäneet terveysvaikutuksia. Näitä olivat kokouksen järjestäytymiseen liittyvät asiat, kuten kokouksen lailli-

suuden ja päätösvaltaisuuden toteaminen, pöytäkirjan tarkastajien valinta ja päätösten toimeenpanoon liittyvät asiat (43 kpl) sekä muiden toimielimien erilaiset tiedoksiannettavat asiat (33 Kpl).

Seuraavaksi kokousasiakirjoista kirjoitettiin tiivistelmä, jossa analysoitiin päätösesitysten terveysvaikutteisuutta sekä terveysvaikutusten huomioon ottamista päätösesityksissä (liite 3). Tässä vaiheessa tutkimusaineistosta rajattiin vielä pois asiat, joihin ei katsottu liittyvän terveysvaikutuksia. Näitä asioita olivat muun muassa henkilöiden nimitys- ja eroasiat; oikaisuvaatimukset, joissa vastattiin oikaisua pyytäneen tahon kysymyksiin, eräät opetussuunnitelma-asiat ja erilaisiin aikatauluihin liittyvät asiat (46 kpl). Talousarvioasiat, kuten talousarvion hyväksyminen, talousarvion toteumaennusteet ja yksittäiset talousarvioluonteiset asiat (10 kpl) rajattiin tutkimusaineiston ulkopuolelle, koska näissä asioissa vaikutusten arviointi on erityisen haasteellista. Talousarvioissa arvioitavia osuuksia on koko asiakirjassa kauttaaltaan. Jos talousarvion vaikutuksia arvioidaan, vaikutusarvio on tarpeen tehdä erilaisista vaikutustyypeistä talousarviokohdittain. Talousarvioasioissa ei ollut otettu huomioon terveysvaikutuksia vaan vaikutusten arviointia oli tehty ainoastaan taloudellisten vaikutusten osalta.

Lopullisen tutkimusaineiston muodostivat 38 esityslistoilla ollutta asiaa (taulukko 1). Tutkimusaineistosta etsittiin luvussa 2 esitellyn keskeisistä käsitteistä muodostetun viitekehysten perusteella vastauksia tutkimuskysymyksiin. Tutkimusaineiston sisältö analysoitiin ja luokiteltiin Koulun hyvinvointi -viitekehysten (kuviot 2, sivu 8) mukaisesti.

5 TULOKSET

Taulukossa 1 esitetään tutkimusaineisto ja päätösesitysten terveysvaikutusten arviointi määrällisesti. Syys- ja joulukuun 2006 välisenä aikana opetusvirastossa käsitellyistä asioista oli 22 prosenttia asioita, joihin voidaan tulkita liittyvän terveysvaikutuksia. Käsitellyistä terveysvaikutteisista asioista 55 prosentille oli tehty terveysvaikutusten arviointi. Terveysteen vaikuttavia asioita, joista TVA:ta ei ollut tehty, oli tutkimusaineistosta 45 prosenttia. Tutkimusaineistossa ei ollut yhtään päätösesitystä, jolle olisi esitetty vaihtoehtoisia ratkaisumalleja.

TAULUKKO 1. Tutkimusaineisto ja esitysten terveysvaikutteiset asiat sekä terveysvaikutusten huomioon ottaminen

	1.9.2006– 31.12.2006 käsitellyt asiat yhteensä	Asiat, joihin ei liity terveys- vaikutuksia	Asiat, joihin liittyy terve- ysvaikutuksia	Asiat, joista TVA tehty	Asiat, jois- ta ei ole tehty TVA:ta
Opetuslautakunta, Opetuslautakunnan suomenkielinen - ja ruotsinkielinen jaosto	170	132 (78 %)	38 (100 %)	21 (55 %)	17 (45 %)

Terveyttä ja hyvinvointia koulussa voidaan tarkastella viitekehyksen kautta, jossa hyvinvointi koostuu neljästä alueesta: *koulun olosuhteet* (having), *sosiaaliset suhteet* (loving), *mahdollisuus itsensä toteuttamiseen* (being), *terveydentila* (health) (kuva 1, sivu 7). Kun opetusvirastossa käsiteltyä 38 terveysvaikutteista asiaa tarkastellaan tämän viitekehyksen kautta, voidaan todeta, että ne jakautuvat kahdelle alueelle. Yksikään tutkimusaineiston päätösesitys ei suoraan liittynyt *Sosiaaliset suhteet* - tai *terveydentila* -osa-alueelle. Valtaosa (81,6 %) opetusviraston päätösesitysten terveysvaikutteisista asioista liittyy *Koulun olosuhteisiin* ja 18,4 prosenttia asemoituu *Mahdollisuus itsensä toteuttamiseen* -alueelle. *Koulun olosuhteet* -alueeseen kuuluvat ympäristö, koulutilat, opetuksen järjestelyt, lukujärjestys, ryhmäkoot, turvallisuus, rangaistukset, palvelut, terveydenhoito ja kouluruokailu. *Mahdollisuus itsensä toteuttamiseen* -alueelle kuuluvat työn merkitys ja arvostus; mahdollisuus luovuuteen, harastukseen, palautteeseen, ohjaukseen, kannustukseen, rohkaisuun ja vaikuttamiseen. Taulukossa 2. on kuvattu tutkimusaineiston sisällönanalyysin ja sisällön erittelyn tulokset niiden jakaumana sisällönanalyysin yhdistävään kategoriaan ja yläkategoriaan sekä terveysvaikutusten arvioinnin määrällisenä jakaumana.

TAULUKKO 2. Päätösesitysten sisällönanalyysin ja sisällönerittelyn tulokset

Päätösesitysten sisällönanalyysin yhdistävä kategoria Hyvinvointi koulussa -osa-alueiden mukaan	Päätösesitysten sisällönanalyysin yläkategoria	Esitysten lukumäärä	TVA tehty	ei TVA:ta
Koulun olosuhteet	Koulutilojen kunto	7	7	
	Opetussuunnitelma-asiat	7	6	1
	Kouluavustajapalvelut	6	3	3
	Loma- ja työajat	4		4
	Oppilaaksiottoalueen tarkistaminen	3	2	1
	Aloituspaikat	3	2	1
	Siivous ja kouluruokailu	1		1
Mahdollisuus itsensä toteuttamiseen	Aamu- ja iltapäivätoiminta	6		6
	Lomavirkistystoiminta	1	1	
		38	21	17

Niistä 21 päätösesityksestä, joista terveysvaikutusten arviointi oli tehty, neljässä päätösesityksessä todettiin, että kyseisellä esityksellä ei tule olemaan terveysvaikutuksia. Seitsemässätoista esityksessä terveysvaikutuksia oli eritelty ja kuvattu tarkemmin; näistä viidessä opetussuunnitelmaesityksessä oli täysin sama TVA-teksti kuin jossakin toisessa opetussuunnitelman esityksessä.

Koulun olosuhteisiin liittyviä päätösesityksiä oli yhteensä 31 kappaletta. Niistä 20:ssä (64,5 %) oli tehty terveysvaikutusten arviointi ja TVA puuttui 11:sta (35,5 %) tällaisesta päätösesityksestä. Mahdollisuus itsensä toteuttamisen -alueeseen liittyviä esityksiä oli yhteensä 7 kappaletta, joista yhdestä (14 %) oli tehty TVA ja kuudesta (84 %) esityksestä se puuttui.

Taulukkoa 2 tarkasteltaessa voidaan todeta, että kolme sisällönanalyysin yläkategoria-alueita erottuu TVA:n määrällisessä jakaumassa. Kaikissa *koulutilojen kuntoon*

liittyvissä esityksistä oli tehty terveysvaikutusten arviointi. Kaikista *koulun loma- ja työaikaan* sekä *aamu- ja iltapäivätoimintaan* liittyvistä esityksistä puuttui terveysvaikutusten arviointi. Muista päätösesityksistä oli terveysvaikutusten arviointia tehty vaihdellen. Tutkimusaineistosta ei sisällönanalyysin ja sisällön erittelyn avulla selviä, mistä tämä vaihtelu johtuu ja miksi osasta päätösesityksiä puuttuu TVA.

Tarkasteltaessa sitä, mihin terveyteen liittyviin tekijöihin vaikutusten on arvioitu liittyvän ja millä terveysvaikutuksilla esitystä perustellaan, voidaan todeta, että terveyden eri osa-alueet oli otettu huomioon melko laajasti. Esitysten terveysvaikutuksia oli perusteltu fyysisen (10 kertaa), psyykkisen (6 kertaa) ja sosiaalisen (8 kertaa) terveyden näkökulmista sekä terveen kasvun tukemisen näkökulmasta. Osassa esityksiä (9 kpl) terveysvaikutuksia ei ollut kuitenkaan eritelty tarkemmin, vaan niissä oli esimerkiksi todettu: ”on otettu huomioon terveellisen ja turvallisen työskentely-ympäristön näkökulma” tai todettu asialla olevan ”myönteinen terveysvaikutus”.

Fyysisiä terveysvaikutuksia oli tuotu esille eniten (10 kertaa) ja ne olivat useimmiten yksilöity tarkasti, esim. ”huono sisäilman laatu”, ”paloturvallisuus” ja ”WC-tilojen vähäisyys”. Koulutilojen kuntoa ja oppilaaksiottoalueita koskevissa esityksissä oli terveysvaikutuksia arvioitu ja perusteltu vain fyysisen terveyden näkökulmasta; tässä yhteydessä ilmaistut ”terveyteen haitallisesti vaikuttava ahtaus” ja ”turvallinen koulumatka” on tulkittu fyysiseksi haitaksi, koska niitä ei ole eritelty tai täsmennetty tarkemmin. Kolmessa opetussuunnitelmaesityksessä oli arvioitu erikseen lyhyen ja pitkän aikavälin terveysvaikutuksia ja tuotu esille sekä positiiviset että negatiiviset terveysvaikutukset.

Osassa esityksiä oli otettu huomioon useampia terveysvaikutuksia. Kahdeksassa esityksessä, jotka käsittelivät opetussuunnitelma ja kouluavustaja asioita, oli otettu huomioon sekä psyykkiset että sosiaaliset terveysvaikutukset. Lomavirkistystoimintaan liittyvässä esityksessä oli otettu huomioon fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset terveysvaikutukset. Osaa terveysvaikutteisista perusteluista on vaikea erotella joko psyykkisiksi tai sosiaalisiksi terveysvaikutuksiksi, tällaisia ovat esim. ”saa valmiuksia elämään”, ”tasavertainen opiskelumahdollisuus” ja ”voi estää syrjäytymistä”. Perusteluina käytettyjä erityisiä psyykkisiä terveysvaikutuksia olivat esimerkiksi lapsen itsenäistymisen tukeminen, ihmisenä kasvu, sekä psyykinen terveys ja hyvinvointi. Erityisiä sosiaalisia terveysvaikutuksia olivat sosiaalisten taitojen ja vuorovaikutustaitojen oppiminen.

6 POHDINTA

Tutkimuksen tarkoituksena oli arvioida, miten Helsingin kaupungin opetusviraston päätösesityksissä on pilottihankkeen aikana otettu huomioon päätösten terveysvaikutukset. Tulosten perusteella voidaan todeta, että terveysvaikutusten arvioinnilla on kokousasiakirjojen teksteissä melko vaatimaton ja pinnallinen osuus. Terveysvaikutukset oli otettu huomioon 55 prosentissa terveysvaikutteisista päätösesityksistä. Terveysvaikutusten perustelut olivat yleisluonteisia, esimerkiksi koulutilojen terveydelle haitallinen ahtaus, huonon sisäilman vaikutus terveyteen, ihmisenä kasvu ja riittävien koulutuspaikkojen myönteinen terveysvaikutus. Terveysvaikutuksia ei ole eritelty esimerkiksi sen suhteen, miten nämä vaikutukset ilmenevät. Niitä ei myös-

kään ole perusteltu näyttöön pohjautuvalla tiedolla. Vaikka terveysvaikutukset ilme-nevät usein välillisesti muiden vaikutusten kautta, esityksissä ei ole tarkasteltu terve-ysvaikutuksia muiden vaikutusten arvioinnin yhteydessä – vaikutusketjujen erittely on siten puutteellista. Yhdessäkään esityksessä ei kuvattu vaihtoehtoja päätettäväksi esitettävälle esitykselle.

Tutkimustulos on hyvin samansuuntainen muiden vaikutusten arviointia selvittänei-den tutkimusten kanssa (esim. Järviö 2005; Nelimarkka ym. 2006; Kauppinen ym. 2007). Nelimarkan työryhmä (2006) toteaa artikkelissaan, että terveysnäkökohdat sisältyvät harvoin ohjelmien ennakoarviointiin ja terveysvaikutusten ennakoarviointi on hyvin satunnaista. Kauppisen työryhmä (2007) toteaa, että kunnissa järjestelmäl-linen päätösesitysten ennakoarviointi on harvinaista ja nopeasta ennakoarvioinnis-ta on löydettävissä vain yksittäisiä esimerkkejä. Useimmissa Suomen kunnissa TVA:a tukevien välineiden ja rakenteiden kehittäminen on vasta käynnistymässä. Tästä näkökulmasta arvioituna Helsingin opetusviraston pilottihanke oli hyvä avaus terveysvaikutusten huomioon ottamisessa Helsingin kaupungin päätöksenteossa. Pilottihanke todentaa vaikutusten arvioinnin haasteellisuutta ja antaa viitteitä, mitä asioita vaikutusten arvioinnin juurruttaminen osaksi organisaation vakiintunutta toi-mintaa edellyttää.

Järviön (2005) mukaan ennakoarviointi koetaan usein työläänä prosessina, johon resurssit eivät anna mahdollisuutta. Järviö toteaa myös, että valmistelijoilta saattaa puuttua uskallus tuoda esiin kokempohjaiseen tietoon perustuvia vaikutusarvioita – julkilausutun arvioinnin tueksi edellytetään tosiasiatietoa, jonka kerääminen koetaan työlääksi. Lisäksi vaikutusten arviointi on uusi toimintamalli, jota ei osata soveltaa ja joka tuo epävarmuutta työhön (myös Kauppinen & Nelimarkka 2004). Vaikutusten järjestelmällinen arviointi päätösesitystä valmisteltaessa lisää valmistelijan työmää-rää, siten päätöksen vaikutukset huomioonottavaan valmistelutyöhön tarvitaan enemmän aikaa ja siihen suhtaudutaan varauksellisesti. Koska päätösesitysten val-misteluun käytettävä aika on rajallinen, ei valmistelijoilla välttämättä ole mahdollisuut-ta kerätä laajan vaikutustenarvioinnin edellyttämää uutta tietoa. Kirjoituspöytä-tyyppinen, ei-osallistava nopea ennakoarviointi tehdään pääasiassa olemassa ole- van tiedon perusteella. Siinä käytetään apuna esimerkiksi kysymyslistoja ja vaikutus-ten arviointia helpottavia matriiseja. (Kauppinen 2007.) Vaikutusten arvioinnin laajuus tulee suhteuttaa päätösesityksen laajuuteen ja tärkeyteen.

Ongelmallisia opetusviraston ja kaupungin muiden hallintokuntien päätöksenteon vaikutusten arvioinnin kannalta ovat mm. seuraavat seikat:

1. Kaupungin päätöksenteon valmistelukulttuuriin kuuluu valmistella vain yksi päätösvaihtoehto, koska esittelijäkin esittää yhtä päätösesitystä päätettäväksi. Tämä heikentää päätöksentekijöiden mahdollisuutta tehdä päätöksentekotilan-teessa optimaalinen ratkaisu. Käytäntö vähentää myös kaupungin toiminnan läpinäkyvyyttä; päätöksentekijät joutuvat usein toimimaan valmistelijoiden esit-tämän tiedon varassa eikä heillä ole mahdollisuutta perehtyä kaikkiin päätök-sen sisältöön vaikuttaviin seikkoihin.
2. Päätösesitys saatetaan valmistella ilman esityksen vaikutusten arviointia. Pää-töksellä on kuitenkin aina jonkinlaisia vaikutuksia, koska muussa tapauksessa päätöstä ei tarvittaisi.

Johdon, valmistelijoiden ja päättäjien mukanaolo ja sitoutuminen vaikutusten arviointiin on tärkeää. Jos päätöksentekijät eivät tunne vaikutusten arviointia tai eivät koe sitä tarpeelliseksi, he eivät välttämättä sitoudu siihen päätöksissään (Kauppinen & Nelimarkka 2004). Jotta valmistelun laatua voidaan nostaa vaikutusarviointit ja erilaiset vaihtoehdot paremmin esiintuoviksi, tarvitaan valmistelutyöhön soveltuvia ohjeita vaikutusten arvioinnista. Kunnallishallinnosta puuttuvat selkeät vaikutusarviointia tukevat opaskirjat ja ohjeet siitä, mitä vaikutustyyppisiä on ainakin tarpeen arvioida. Lisäksi johto, päätösten valmistelijat ja päättäjät tarvitsevat konkreettista koulutusta vaikutusten arvioinnista esim. pohtimalla yhteisesti joidenkin valmisteilla olevien päätösten vaikutusten arviointia.

Opetusviraston valmistelijoilta saadun palautteen perusteella voidaan todeta, että opetusviraston ohjeet erilaisten vaikutustyyppien arvioimiseksi päätöksenteossa eivät olleet riittävä tietotuki valmistelijoille. Valmistelijat olisivat tarvinneet tuekseen myös opaskirjasia erilaisten vaikutustyyppien arvioimisesta sekä koulutusta vaikutusten arvioimiseen. Lisäksi opetusviraston valmistelijoilla on ollut vaikeuksia mieltää sitä, miksi juuri terveysvaikutukset on otettu erityisen huomion kohteeksi vaikutusten arvioimisessa. Valmistelijat ovat kokeneet, että terveysvaikutukset ovat vain yksi eikä edes keskeisin vaikutustyyppi opetusviraston päätöksenteossa.

Vaikutustyyppien moninaisuus ja vaikutusten ristiriitaisuus herättää esitysvalmistelijoissa kysymyksen: mitä vaikutustyypeistä tulisi kulloinkin arvioida kunnallishallinnossa? Joidenkin vaikutustyyppien laajaan arviointiin tarvitaan erikoisasiantuntemusta; tällaisia vaikutuksia ovat muun muassa terveysvaikutukset. Koska erilaisia vaikutustyyppisiä on tarpeen tarkastella kokonaisuutena, päätösesityksen valmistelija joutuu todennäköisesti arvioimaan sellaisia vaikutuksia, joita koskevaa asiantuntemusta ei valmistelijan omassa organisaatiossa välttämättä ole. Opetusviraston päätösesityksissä vaikeus arvioida terveysvaikutuksia näkyi siinä, että vaikka esityksellä on todettu olevan terveysvaikutuksia, niitä on kuvattu vain yleisellä tasolla eikä vaikutusten ilmenemismuotoja ole eritelty. Tutkimustulokset antavat myös viitteitä siitä, että välittömiä, varsinkin fyysisiä, terveysvaikutuksia on helpompi arvioida ilman erikoisasiantuntemusta kuin välillisiä terveysvaikutuksia.

Vaikutusten arviointiin liittyy päätösten esittelykulttuurin muutos; se vaatii päätöksentekoprosessiin osallistuvilta uudenlaista asennetta ja osaamista. Vaikutusten arviointi edellyttää kaikkien tahojen sitoutumista asiaan. Organisaatiossa tulee olla yhteisesti sovitut arvot, jotka ohjaavat vaikutusten arviointia. Yhteisistä arvoista huolimatta objektiivinen vaikutusten arviointi on haasteellista, koska päätöksentekoprosessiin osallistuvan henkilön subjektiiviset intressit ja arvot ohjaavat aina toimintaa jonkin verran. Jotta avointa ja läpinäkyvää päätösvalmistelua voidaan edistää, tarvitaan päätöksenteon eri vaiheisiin osallistuvien henkilöiden opastusta ja koulutusta vaikutusten arvioinnissa. Lisäksi tarvitaan yksiselitteistä ohjeistusta siitä, miten vaikutusten arviointia tehdään, esimerkiksi: mitä vaikutustyyppisiä on tarpeen arvioida ja tuleeko esittelijän esittää päätösesitykselleen vaihtoehtoja. Helposti saatavilla olevat hyvät ja konkreettiset esimerkit vaikutusarviointikäytännöistä helpottavat uuden toimintatavan tuomaa epävarmuutta. Terveysvaikutusten huomioon ottamista päätöksenteossa parantaa myös se, että vaikutusten arviointia tehdään toistuvasti ja siitä tulee osa organisaation vakiintunutta toimintaa. Terveysvaikutusten arviointi lisää valmistelijoiden työtä, siksi vaikutusten arviointi edellyttää myös töiden ja työtapojen uudelleen organisointia. Yhteistyö terveysvaikutusten arvioinnissa terveystoimen ja muiden hallintokuntien

välillä on tärkeää, jotta voidaan varmistaa esitysten terveysvaikutusten tunnistaminen ja huomioon ottaminen kaikessa päätöksenteossa.

Helsingin opetusviraston pilottihankkeesta saatujen kokemusten perusteella terveysvaikutusten arvioinnissa kannattaa edetä asteittain. Helsingin kaupungin hallintokunnissa voitaisiin ottaa käyttöön nopean ennakoarvioinnin -malli. Tällöin päätösesitysten vaikutuksia tunnistettaisiin nopean arvion avulla ja tarvittaessa edettäisiin tarkempaan ja laajempaan vaikutusten arviointiin. (vrt. Kauppinen ym. 2007.) Nopea TVA edellyttää edellisessä kappaleessa esitettyjen asioiden lisäksi, että valmistelijoilla on käytettävissään hallinnonalan yhteinen terveysvaikutusten tarkastuslista. Vasta käytännön kokemusten ja arviointien kautta TVA:lla on mahdollisuus hioutua osaksi päätöksentekoprosessia.

LÄHTEET

Aromaa A. & Puska P. 2007. Pohdinta. Teoksessa: Terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisu: rahoitusjärjestelmän ja ennaltaehkäisyn merkitys. Valtioneuvoston kanslian julkaisu 4/2007. Edita Prima Oy, Helsinki

Bos R. 2006. Health impact assessment and health promotion. Bull World Health Organ, Nov. 2006, vol. 84, no. 11, 914–915.

Eskola J. & Suoranta J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino, Tampere.

Health impact assessment. Main Concepts and suggested approach. Gothenburg consensus paper December, 1999. WHO, European Centre for Health Policy, Brussels.

IVA-käsikirja. 2006. Saatavilla: <http://info.stakes.fi/iva/Fl/index.htm>. Luettu 23.1.2007.

Järviö N. 2005. IVA:n vapaaehtoinen käyttö kunnissa. Yhteiskuntapolitiikka 70:1, 63–70.

Kauppinen T. & Nelimarkka K. 2004. Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi Terve Kunta -verkoston kunnissa. Aiheita 18/2004. Stakes.

Kauppinen T., Nelimarkka K. & Helinko A. 2007. Vaikutusten ennakoarviointi kuntapäätöksissä – esimerkkinä nopea ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi. Kunnallistieteellinen aikakauskirja 1/2007, 39–56.

Kemm J. 2006. Health impact assessment and Health in All Policies. Teoksessa: Health in All Policies, Prospects and potentials, 189–207. Ministry of Social Affairs and Health.

Konu A. 2002. Oppilaiden hyvinvointi koulussa. Acta Universitatis Tamperensis 887. Tampereen yliopistopaino Oy Juvenes Print.

Koskinen-Ollonqvist P., Pelto-Hulkko A., Rouvinen-Wilenius P. & Savola E. 2004. Terveysvaikutusten arviointi päätöksenteossa. Promo 35, Joulukuu 5/2004, 36–39. Terveystieteiden tutkimuskeskus ry.

Möttönen, S. 2002. Tulosjohtaminen ja valta poliittisten päätöksentekijöiden ja viranhaltijoiden välisessä suhteessa. Kunnallisen tulosjohtamisen poliittisten päätöksentekijöiden ja viranhaltijoiden välistä tehtävänjakoa koskevat tavoitteet, niiden merkitys osapuolten väliseen valtasuhteeseen sekä tavoitteiden toteutuminen ja toteutumismahdollisuudet valtasuhteen näkökulmasta. Suomen Kuntaliitto. Kuntaliiton painatuskeskus, Helsinki.

Nelimarkka K., Kauppinen T. & Perttilä K. 2006. Terveysvaikutusten tarkastelu suomalaisissa suunnitelmissa ja ohjelmissa. Suomen Lääkärilehti 4/2006, 323–327.

Ollila E., Lahtinen E., Melkas T., Wismar M., Ståhl T. & Leppo K. 2006. Towards a healthier future. Teoksessa: Health in All Policies, Prospects and potentials, 269–279. Ministry of Social Affairs and Health.

Oulasvirta L. 2007. Näkökulmia päätösehdotusten vaikutusten arviointiin kunnassa. Painamaton lähde: puheenvuoro Terve Kunta -päivillä 24.1.2007

Ottawa Charter for Health Promotion, 1986. Saatavilla:
http://www.euro.who.int/AboutWHO/Policy/20010827_2. Luettu 23.1.2007.

Parry J. & Stevens A. 2001. Prospective health impact assessment: pitfalls, problems, and possible ways forward. British Medical Journal 323, 1177–1182.

Pyörälä E. 1995. Kvalitatiivisen tutkimuksen metodologia. Teoksessa: Leskinen J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen risteysasemalla. Ykköspaino Oy, Helsinki.

Taskinen S. 2006. Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arvioiminen. Stakes. Edita Prima Oy, Helsinki.

Terveyden edistämisen laatusuositus. 2006. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2006:19. Yliopistopaino, Helsinki.

Terveysvaikutusten huomioon ottaminen Helsingin kaupungin päätöksenteossa. Kokousasiakirjoihin perustuva tutkimus. 2005. Helsingin kaupungin terveyskeskus. Helsingin kaupungin terveyskeskuksen raportteja 2005:4.

Tuomi J., & Sarajärvi A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Valtioneuvoston periaatepäätös Terveys 2015 -kansanterveysohjelmasta. 2001. Sosiaali- ja terveysministeriö. Julkaisuja 2001:4. Edita Oyj, Helsinki.

Leena Oulasvirta
Helsingin kaupungin
opetusvirasto

VAIHTOEHDOT JA VAIHTOEHTOJEN VAIKUTUSARVIOINNIT ERÄÄN KOULUN PERUSPARANNUSHANKKEESSA (huom! maksimivaihtoehtoa ei ole katsottu tässä tapauksessa tarkoituksenmukaiseksi tehdä)

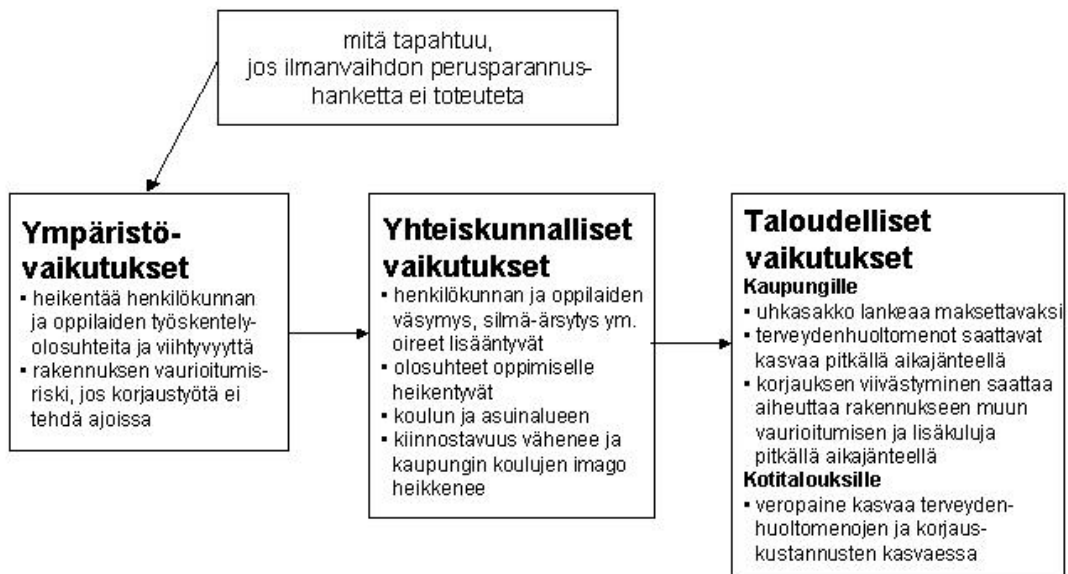
	Nollavaihtoehto	Maksimivaihtoehto	Kompromissivaihtoehto
Vaikutukset viranomaisen tehtäviin ja keskinäisiin toimivaltasuhteisiin	Ilmanvaihdon perusparantamishanketta ei käynnistetä koulussa		Ilmanvaihdon perusparantamishanke käynnistetään koulussa syksyllä 2005 hankesuunnitelmassa mainitussa laajuudessa
- viranomaisten tehtävien ja keskinäisten toimivaltasuhteiden muutokset			- Helsingin kaupungin rakennusvirasto suunnittelee hankkeen ja valvoo sitä.
- vaikutukset viranomaisten organisaatioihin ja henkiöstöön			
Ympäristövaikutukset			
- maaperään, vesiin, ilmaan, ilmastoon, kasvillisuuteen, eliöihin sekä näiden keskinäiseen vuorovaikutussuhteeseen ja luonnon monimuotoisuuteen			
- ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen, yhdyskuntarakenteeseen, rakennuksiin, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön sekä luonnonvarojen hyödyntämiseen	- heikentää koulun henkilökunnan ja oppilaiden työskentelyolosuhteita ja viihtyvyyttä - voi heikentää myöhemmin rakennuksen kuntoa, jos korjaustyötä ei tehdä ajoissa		- koulun henkilökunnan ja oppilaiden työskentelyolosuhteet ja viihtyvyys eivät johdu huonosta ilmanvaihdesta - edistää rakennuksen kunnan säilymistä pidemmällä aikajänteellä
Yhteiskunnalliset vaikutukset			
- vaikutukset ihmisten elinolosuhteisiin, toimintamahdollisuuksiin, käyttäytymiseen, arvoihin ja asenteisiin			

- vaikutukset sosiaaliturvaan (esityksen vaikutukset yksilöihin, esim. ihmisten asettaminen eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella)			
- vaikutukset terveyteen (ks. viitekehys)	- huono ilmanvaihto saattaa väsyttää, pitkittää nuhaa ja yskää, aiheuttaa silmä-ärsytystä jne.		- perusparannus poistaa osaltaan jaksamiseen, silmä-ärsytykseen ym. vaikuttavia tekijöitä
- vaikutukset oppimiseen	- olosuhteet oppimiselle heikentyvät		- olosuhteet oppimiselle eivät aiheudu huonosta sisäilmasta
- vaikutukset työllisyyteen (vaikutus työpaikkojen määrään julkisella tai yksityisellä sektorilla, ihmisten työllisyyteen tai työsuhteiden kestoon)	- ei vaikuta työllisyyteen		- työllistää HKR:n henkilökuntaa ja erityisesti perusparannuksen toteuttavia yrityksiä. - Perusparannuksen tekee kilpailutuksen voittanut yritys/yritykset (suunnittelijat, urakoitsijat ja rakentamisesta vastaavat yritykset)
- vaikutukset tietoyhteiskuntaan ja sen kehittymiseen sekä vaikutukset tietoturvaan			
- vaikutukset rikosentorjuntaan			
- vaikutukset aluekehitykseen	- epäasialliset työskentelytilat ovat omiaan vähentämään Helsinkiin a.o. alueelle muuttoa harkitsevien kiinnostusta alueesta ja siten alueen vetovoimaisuutta (Helsingin koulujen imago heikenee)		- asianmukaiset koulun työskentelytilat eivät vähennä kiinnostavuutta asuinalueena eivätkä Helsingin koulujen imagoa
- vaikutukset sukupuolten asemaan			
Taloudelliset vaikutukset			
- vaikutukset Helsingin kaupungin ta-	- ympäristökeskus on asettanut uh-		- hankkeen kustannusnuste v. 2005–2007 ve-

<p>louteen, ml. hallintokustannuksiin</p>	<p>kasakon (x €), joka tulee maksettavaksi, jos toimenpiteisiin ei ryhdytä</p> <ul style="list-style-type: none"> - sisäilman kohonnut hiilidioksidipitoisuus saattaa aiheuttaa vaikuttaa oppimistuloksia heikentävästi (väsymys, silmä-ärsytys, pitkittyneet flunssat jne.) – voi lisätä terveydenhuollon menoja ainakin pitkällä aikajänteellä katsottuna - voi edistää koulun kunnan heikkenemistä, jos korjaustyötä ei tehdä ajoissa ja tätä kautta aiheuttaa pitkälle aikajänteellä ylimääräisiä kuluja kaupungille 		<p>rollisena n. x euroa, peruskorjauksen ajaksi pyydetään kiinteistövirastolta vapautusta vuokranmaksusta</p> <ul style="list-style-type: none"> - ilmanvaihdon perusparannus edistää oppilaiden jaksamista ja terveyttä ja vaikuttaa tätä kautta veropainetta keventävästi pitkällä aikajänteellä - ajoissa tehty korjaustyö vähentää koulurakennuksen muun kunnan heikkenemistä
<ul style="list-style-type: none"> - vaikutukset elinkeinoelämään (tarpeen mukaan, miten vaikutukset kohdistuvat erisuuruisiin yrityksiin) 			<ul style="list-style-type: none"> - kilpailutuksen voittanut yritys/yritykset tekevät perusparannustyön suu- relta osin
<ul style="list-style-type: none"> - vaikutukset kotitalouksiin (tarpeen mukaan, miten vaikutukset kohdistuvat eri perhemuotoihin ja millaisiksi vaikutukset muodostuvat eri sukupuolten kannalta) 	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaiden terveyden mahdollinen heikentyminen sekä se, että rakennusta ei ole korjattu ajoissa, voivat vaikuttaa pitkällä aikajänteellä veropaineen kasvuun. 		<ul style="list-style-type: none"> - vaikuttaa yhtäältä osin kotitalouksien veropaineen kasvuun mutta toisaalta ajoissa tehty korjaus vähentää todennäköisesti veropainetta ja terveystalouksia

Leena Oulasvirta
Helsingin kaupungin
opetusvirasto

ERÄÄN KOULUN PERUSPARANNUSHANKE - nollavaihtoehdon vaikutukset esitettyinä vaikutusketjuna

Analyysintekijöiden kommentein täydennetty tiivistelmät tutkimusmateriaalina olleista opetusviraston kokousasiakirjoista

19.9.2006 8 kpl. Kaksi näistä päätöksistä koski oikaisuvaatimuksia. Oikaisuvaatimuksissa vastataan oikaisupyynnön esittämiin kysymyksiin, minkä vuoksi näissä asioissa ei välttämättä oteta kantaa terveysvaikutuksiin. Kaksi asiakohtaa puolestaan koski talousarviota. Toinen näistä koski talousarvion tarkistamista ja toinen koski v. 2006 talousarvion toteutumisen ennustetta. Jos talousarvioissa arvioidaan talousarvion vaikutuksia, vaikutusarvio on tarpeen tehdä erilaisista vaikutustyypeistä talousarviokohdittain. Näissä asioissa vaikutusten arviointi on erityisen haasteellista, koska arvioitavia osuuksia on koko asiakirjassa kauttaaltaan. Vaikutusten arviointia muilta osin kuin taloudellisten vaikutusten osalta ei em. asiakirjoissa ollut tehty. Eräs asia koski yksityisille sopimuskouluille annettua ennakoilmoitusta korvauksen perusteena olevien kustannusten suuruudesta. Tämä on talousarvioluonteinen asia, johon liittyy sama vaikeus arvioida muita kuin taloudellisia vaikutuksia. Eräs asioista oli irtaimen omaisuuden myynti, johon ei liittynyt muita kuin taloudellisia vaikutuksia. Jäljelle jäi kaksi asiaa, jossa voidaan katsoa tarpeelliseksi ja mahdolliseksi arvioida terveysvaikutukset: erään yläasteen perusparannuksen aikaisen varatilän vuokraaminen ja tilojen vuokraaminen erään koulun käyttöön. Koulutiloilla voidaan katsoa olevan terveyteen suuri vaikutus ja molemmissa asioissa terveysvaikutukset onkin todettu. Terveysvaikutuksia ei kuitenkaan ole eritelty esim. sen suhteen, millaisia nämä vaikutukset olisivat tai esim. miten erilaiset muut vaikutukset vaikuttavat myös terveyteen.

Opetuslautakunnan kokouksessa 10.10.06 varsinaisia asiakohtia oli kaikkiaan seitsemän. Näistä neljä liittyi talousarvioon ja talouteen. Eräs asia, jossa sivutaan myös terveysvaikutuksia, oli lautakunnan vastaus valtuutetun kirjeeseen palvelujen kilpailuttamisen onnistumisesta ja kilpailuttamisen tarkoituksenmukaisuudesta. Asia koskee myös esim. terveyteen vaikuttavia ruoka- ja siivouspalvelujen kilpailuttamista. Lautakunnan vastauksessa kirjeeseen ei kuitenkaan eksplisiittisesti todettu terveysvaikutusten huomioonottamista kilpailutuksesta. Terveysteen vaikuttavia päätettäviä asioita olivat vastaus erään koulun johtokunnan kirjeeseen riittämättömistä avustajaresursseista sekä erään koulun tontilla olevan koulurakennuksen tiloista luopuminen. Koulunkäyntiavustajaresursseja koskevassa vastauksessa opetuslautakunta ei viitannut asian terveysvaikutuksiin. Koulurakennuksen tiloista luopumista koskevassa päätösesityksessä on viitattu huonon sisäilman vaikutuksesta terveyteen.

Opetuslautakunnan kokouksessa 31.10.06 oli ainoana asiana vuoden 2006 talousarvion talousennuste.

Opetuslautakunnan kokouksessa 21.11.06 oli asiakohtia kaikkiaan viisi. Näistä yksi koski oikaisuvaatimusta ja yksi opetuslautakunnan v. 2007 kokousaikoja ja seminaareja. Näistä yksi valtuustoaloite koski kaksikielisten ja kansainvälisten koulujen perustamista. Asialla ei ole suoranaisia terveysvaikutuksia. Eräs asia oli valtuuston jäsenen tekemä aloite kaupungin avustuksen lisäämisestä peruskoululaisten iltapäivätoiminnalle. Vaikka iltapäivätoiminnalla voidaan katsoa olevan myös terveysvaikutuksia (Perusopetuslain mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on tukea kodin ja

koulun kasvatustyötä sekä lapsen tunne-elämän kehitystä ja eettistä kasvua. Lisäksi aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee edistää lasten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja lisätä osallisuutta.), lausunnossa ei viitattu terveysvaikutuksiin vaan oli arvioitu pelkästään taloudellisia vaikutuksia. Eräs asia koski johtamisen erikoisammattitutkinnon tietopuolisen koulutuksen ja näyttöjen hankintaa. Asialla ei ole suoranaisia terveysvaikutuksia.

Opetuslautakunnan kokouksessa 12.12.06 oli kaikkiaan 10 asiakohtaa. Niistä yksi koski viran perustamista ja eräitä nimikemuutoksia. Asialla ei ole suoranaisia terveysvaikutuksia. Yksi asioista oli oikaisuvaatimus. Löyhästi terveysvaikutuksiin liittyy myös eräiden valtuutettujen aloite kokoustilojen järjestymisestä iltaisin ja vapaa-aikana. Terveysvaikutuksia ei ollut kuitenkaan mainittu lautakunnan vastauksessa. Eräiden valtuutettujen aloite lukiokirjojen kierrättämisestä ei sisällä suoranaisia terveysvaikutuksia. Sen sijaan erään valtuutetun aloite palvaroitimien hankkimiseksi kouluille sisältää terveysvaikutuksia ja asia on lautakunnan vastauksessa todettakin. Erään koulujen käytössä olevan uimahallin peruskorjaukseen liittyvä asia liittyy terveyteen ja asia on lautakunnan vastauksessa myös todettu. Koululaisten iltapäivätoiminnan avustusperiaatteita koskeva päätös vaikuttaa välillisesti terveyteen. Terveysvaikutuksia ei kuitenkaan ollut todettu. Peruskoululaisten lomavirkistystoiminta vaikuttaa oppilaiden terveyteen, mikä on päätösesityksessä todettakin. Kouluisäntäpalvelujen toimivuudella voi olla ainakin välillinen vaikutus oppilaiden terveyteen. Terveysnäkökohtia ei kuitenkaan ollut mainittu vastauksessa erään koulun johtokunnan ja vanhempainyhdistyksen kirjeeseen. Varatilojen vuokraaminen erään koulun perusrannuksen ajaksi on terveyteen liittyvä asia, mikä on päätösesityksessä todettakin.

Opetuslautakunnan suomenkielisen jaosto kokoontui pilottikautena kaikkiaan viisi kertaa. Varsinaisia jaoston toimivaltaan kuuluvia asioita oli 19.9.06 pidetyssä kokouksessa kaikkiaan viisi. Yksi asia koski johtokunnan jäsenten valitsemista ja toinen eron myöntämistä rehtorille. Näillä asioilla ei voida olettaa olevan suoranaisia tai välillisiä terveysvaikutuksia. Kolmella asialla, suomenkielisten koululaisten iltapäivätoiminnan järjestämisellä ja kahdella opetussuunnitelman hyväksymiseen liittyvällä päätösesityksellä oli välillisiä terveysvaikutuksia. Iltapäivätoimintaa koskevassa päätösesityksessä ei ollut mainittu kuitenkaan terveysvaikutuksia. Sen sijaan molemmissa opetussuunnitelmien hyväksymistä koskevissa päätösesityksissä oli mainittu terveysnäkökulma osana opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä toimintakulttuuria ja oppimisympäristöä.

Suomenkielisen jaoston 10.10.06 pitämässä kokouksessa oli jaoston toimivaltaan kuuluvia asiakohtia kaikkiaan neljä. Kaikki nämä asiat olivat henkilövalinta-asioita. Näiden asioiden päätösesityksessä ei voida luontevasti arvioida terveysvaikutuksia.

Suomenkielisen jaoston 31.10.06 pitämässä kokouksessa oli jaoston toimivaltaan kuuluvia asioita kaikkiaan seitsemän. Näistä päätösesitys suomenkielisten peruskoulujen ja lukioiden työ- ja loma-ajoista lv. 2007-2008 sisältävät perusopetuksen osalta jo perusopetuslain 3 §:n mukaan terveysvaikutuksia (opetus on järjestettävä ko. pykälän mukaan siten, että oppilaiden ikä ja edellytykset otetaan huomioon ja niin, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä). Terveysvaikutuksia ei ole kuitenkaan päätösesityksessä todettu. Samankaltaisia päätösesityksiä olivat suomenkielisten aikuislukioiden työ- ja loma-aikoja sekä ammatillisten oppilaitosten työ- ja loma-aikoja koskevat päätösesitykset. Terveysvaikutuksia ei kummassakaan

päätösesityksessä ollut todettu vaikka päätökset vaikuttavat ainakin välillisesti myös terveyteen. Toisaalta lukiolaki ja laki ammatillisista oppilaitoksista eivät perusopetuslain mukaan suoraan toteuta velvoitetta järjestää työ- ja loma-ajat siten, että oppilaiden ja opiskelijoiden terveys otettaisiin huomioon. Kolme asioista koski henkilöstöhallintoasioita (rehtorin ero ja johtokunnan jäsenten ja varajäsenten valinta), joiden yhteys terveysvaikutuksiin on ohut. Sen sijaan perusopetuksen oppilaaksiottoalueiden muutosta koskevalla päätösesityksellä voidaan katsoa olevan ainakin välillisiä, koulumatkojen turvallisuuden kautta aiheutuvia terveysvaikutuksia ja päätösesityksessä onkin viitattu koulumatkojen turvallisuuteen.

Suomenkielisen jaoston 21.11.06 pitämässä kokouksessa oli yhdeksän varsinaista jaoston toimivaltaan kuuluvaa asiaa. Näistä kaksi koski johtokuntien jäsenten valintaa ja yksi jaoston kokousaikoja. Esitys perusopetuksen opetustuntien sekä avustajapalveluiden ja positiivisen diskriminaation resursointiperiaatteiden tarkistamisesta sisältää vähintäänkin välillisiä terveysvaikutuksia. Terveysvaikutuksiin ei kuitenkaan ollut viitattu esityksessä. Perusopetuksen oppilaaksiottoalueiden muutoksia koskevassa päätösesityksessä oli viitattu koulumatkojen turvallisuuteen. Erään lukion opetussuunnitelmaan esitettävillä muutoksilla ei todettu olevan ao. päätösesityksessä ennakoitavia terveysvaikutuksia. Muutokset koskivat tietotekniikan, kuvataiteen, psykologian ja uskonnon opetusta. Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen opetussuunnitelman hyväksymistä koskevassa päätösesityksessä on todettu olevan muutoksella myönteisiä terveysvaikutuksia opiskelijaan, samoin sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon ensihoidon koulutusohjelman opetussuunnitelman tutkintokohtaisen osan hyväksymisellä. Vastaavanlaiset vaikutukset on todettu myös olevan tekniikan alan oppilaitoksen opetussuunnitelman tutkintokohtaisten osien hyväksymistä koskevalla päätöksellä.

Jaoston 12.12.06 pidetyssä kokouksessa oli kahdeksan varsinaista jaoston toimivaltaan kuuluvaa asiaa. Näistä kolme oli henkilöstöasioita (johtokuntien jäsenten valintoja ja eron myöntäminen rehtorille). Esitys perusopetuksen opetustuntien sekä avustajapalveluiden ja positiivisen diskriminaation resursointiperiaatteiden tarkistamisesta oli jaostossa uudelleen esillä ja esitykseen oli lisätty myös esityksen terveysvaikutukset. Aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevassa asiakasmaksujen muuttamista koskevassa esityksessä ei ollut viitattu terveysvaikutuksia vaikka asiakasmaksujen korotuksilla voidaan arvioida olevan myös välillisiä terveysvaikutuksia. Erään peruskoulun kieliohjelmamuutoksella ei voida katsoa olevan suoranaisia terveysvaikutuksia eikä terveysvaikutuksia ollut mainittu päätösesityksessä. Koulutuksen järjestämisluvan laajentamista koskevassa päätösesityksessä todetaan riittäväillä koulutuspaikoilla olevan peruskoulun päättävien nuorten elämään myönteinen terveysvaikutus. Vastaavanlainen vaikutus todetaan suomenkielisten lukioiden aloituspaikkoja koskevalla päätösesityksellä.

Opetuslautakunnan ruotsinkielinen jaosto kokoontui pilottikaudella kaikkiaan neljä kertaa. Jaoston 28.9.06 pitämässä kokouksessa varsinaisia jaoston toimivaltaan kuuluvia asioita oli kaikkiaan kymmenen. Näistä kolme koski johtokunnan jäsenten valintaa ja kaksi oli raporttia toisen toimielimen (lautakunnan ja koulujen johtokunnan) toiminnasta. Yksi asia oli oppilastilannekatsaus, joka annettiin jaostolle tiedoksi. Eri-tyisluokkien tuntiresurssiasian voidaan katsoa vaikuttavan ainakin välillisesti terveyteen. Päätösesityksessä ei kuitenkaan mainittu terveysvaikutuksia. Päätösesitys syventävän opetuksen järjestämisestä matemaattis-luonnontieteellisissä aineissa ei

sisällä varsinaisesti terveysvaikutuksia eikä terveysvaikutuksia ole päätösesityksen yhteydessä mainittukaan. Erään koulun toiminnan tilapäistä sijoittamispaikkaa koskeva päätösesitys sisältää terveysvaikutuksia, mikä on päätösesityksessä todettakin. Ruotsinkielisten lukiodien aloituspaikkoja koskevan päätösesityksen voidaan katsoa sisältävän myös terveysvaikutuksia. Terveysvaikutuksia ei ole kuitenkaan päätösesityksessä mainittu. Erän koulun opetussuunnitelman muuttamista koskevassa päätösesityksessä ei ollut mainittu terveysvaikutuksia. Asia ei todennäköisesti sisällä terveysvaikutuksia.

Ruotsinkielisen jaoston 26.10.06 pitämässä kokouksessa oli kaikkiaan 18 jaoston toimivaltaan kuuluvaa asiakohdtaa. Näistä kahdeksan koski henkilövalintoja. Yhdessä päätösesityksessä käsiteltiin uudelleen päätösesitystä syventävän opetuksen järjestämistä matemaattis-luonnontieteellisissä aineissa (ei varsinaisia terveysvaikutuksia). Yksi päätösesitys koski jaoston kokousaikoja. Esillä oli myös kouluverkkouudistuksen aikataulu, joka annettiin jaostolle tiedoksi. Asialla ei ollut terveysvaikutuksia. Ruotsinkielisten peruskoulu loma- ja työaikoja koskevalla päätösesityksellä on terveysvaikutuksia (perusopetuslain 3 §) mutta päätösesityksessä ei ollut viitattu terveystietoon. Erään koulun toiminnan tilapäistä sijoittamista koskeva päätösesitys oli ollut 28.9.06 esillä jaostossa ja asialla oli todettu olevan terveysvaikutuksia. 26.10. todettiin vain perusparannushankkeen valmistumisen viivästyvän. Esillä oli myös kaksi opetussuunnitelma-asiaa. Toisessa päätösesityksessä todetaan opetussuunnitelmamuutoksen koskevan tiettyjä oppiaineita (ei terveystietoa). Toisessa esitettiin hyväksyttäväksi opetussuunnitelma vuosikurssille 7-10. Päätösesityksestä ei käy ilmi opetussuunnitelman sisältö, minkä vuoksi johtopäätöksiä siitä, olisiko asiassa pitänyt ottaa huomioon terveysvaikutukset ei voida tehdä. Lisäksi kokouksessa annettiin tiedoksi raportti opetuslautakunnan edellisestä kokouksesta.

Ruotsinkielisen jaoston 30.11.06 pitämässä kokouksessa oli kuusi varsinaista jaoston toimivaltaan kuuluvaa asiaa. Kokouksessa annettiin tiedoksi kouluverkkoa koskeva konsulttiselvitys, jossa oli todettu lähinnä hankkeen aikataulu. Esillä oli myös esitys perusopetuksen opetustuntien sekä avustajapalveluiden ja positiivisen diskriminaation resursointiperiaatteiden tarkistamisesta. Esityksen terveysvaikutukset on esityksessä todettu. Oppilaaksiottoalueiden muuttamista koskevassa päätösesityksessä ei ollut mainittu terveysvaikutuksia, vaikka esityksen voidaan katsoa sisältävän koulumatkojen turvallisuuden kautta vähintään välillisiä terveysvaikutuksia. Aamu- ja ilta-päivätoiminnan toimintasuunnitelmaesityksessä ei ollut mainittu terveysvaikutuksia, vaikka päätöksestä aiheutuu vähintäänkin välillisiä terveysvaikutuksia. Lisäksi kokouksessa annettiin tiedoksi raportit edellisen opetuslautakunnan kokouksesta sekä johtokuntien toiminnasta.

Ruotsinkielisen jaoston 14.12.06 pitämässä kokouksessa oli jaoston toimivaltaan kuuluvia asiakohdtaa viisi. Näistä kaksi oli raporttia toisen toimielimen (opetuslautakunnan ja johtokuntien) kokouksesta tai toiminnasta ja yksi henkilöstöasia (rehtorin eroaminen virastaan). Uudelleen oli esillä esitys perusopetuksen opetustuntien sekä avustajapalveluiden ja positiivisen diskriminaation resursointiperiaatteiden tarkistamisesta. Esityksen terveysvaikutukset on esityksessä todettu.